SOCIALFÖRVALTNINGEN
ADMINISTRATIVA AVDELNINGEN

Handläggare: Lisbeth Westerlund
Telefon: 08-508 25 016

Till
Socialnämnden

Satsning på ungdomar, fritid och nykterhet

Svar på remiss av motion (2010:42) av Tomas Rudin (S) och Hassan Said Mahamed (S)

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden hänvisar till tjänsteutlåtandet som svar på remissen.

2. Socialnämnden överlämnar ärendet till kommunstyrelsen.

Leif Fransson
Tf förvaltningschef

Sammanfattning

Motionärerna lyfter fram viktiga frågor om stadens drogförebyggande arbete riktat till barn och ungdomar. Vision 2030 anger att staden ska erbjuda en trygg och inspirerande miljö för barn och ungdomar att växa upp i. Stockholms Tobaks-, Alkohol- och Narkotikapolitiska program, STAN-programmet kompletterar Vision 2030 med visionära mål att sträva mot inom det drogförebyggande arbetet. Förvaltningen anser att staden har en bra struktur för det drogförebyggande arbetet riktat till barn och ungdomar. Ett strukturerat samarbete mellan skola, socialtjänst, fritidsverksamheter, polis och frivilligorganisationer är avgörande för att nå goda resultat i detta arbete.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har till socialnämnden för yttrande överlämnat motion (2010:42) av Tomas Rudin (S) och Hassan Said Mahamed (S). Remisstiden går ut 31 maj 2011.

Ärendet har även remitterats till stadsdelsnämnderna Rinkeby-Kista, Skärholmen och Älvsjö samt stadsledningskontoret.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom administrativa avdelningen i samarbete med socialtjänstavdelningen och avdelningen för stadsövergripande sociala frågor.

Motionen i sammanfattning

Larmrapporterna om Stockholms ungdomars droganvändning avlöser varandra. Det finns flera sätt att vända utvecklingen. Hos varje ung medborgare handlar det om att möta samhällets drogtillvända sociala mönster. Det är många gånger ett vägval i fråga om umgänge, av att tillhöra eller bryta med gruppens beteende.

Denna svåra balansgång som alla ungdomar ska igenom sker idag med alldeles för lite stöd från vuxenvärlden. I princip riktas stödet till de ungdomar och familjer som redan drabbats av droganvändningens farligaste konsekvenser såsom förgiftning, överdoser eller långvarigt missbruk.

Kommunfullmäktige föreslås besluta följande:

- Förstärka de drogförebyggande informationsinsatserna till barn och unga medborgare.
- Organisera drogfria miljöer, träffpunkter i samtliga stadsdelar.
- Förstärka mängden vuxna uppsökare såsom fältassistenter, fritidsledare och andra i de områden där ungdomar vistas.
- Särskilda pengar avsätts i stadens budget, som anvisas till föreningslivet för att bygga kontinuerliga verksamheter för drogfria ungdomsmiljöer och nykterhet.

Stadens drogförebyggande arbete

Grunden för det drogförebyggande arbetet utgörs av den ANDT-strategi (Alkohol, Narkotika, Dopning, Tobak) som riksdagen antog den 30 mars i år. Vision 2030 anger att staden ska erbjuda en trygg och inspirerande miljö för barn och ungdomar att växa upp i. Stockholms Tobaks-, Alkohol- och Narkotikapolitiska program, STAN-programmet, kompletterar Vision 2030 med visionära mål att sträva mot inom det drogförebyggande arbetet. STAN-programmet antogs i kommunfullmäktige 8 november 2010 och gäller för perioden fram till och med 31 december 2012. Som stadscentral resurs för dessa frågor finns Utvecklingsenheten (f.d. Preventionscentrum Stockholm) vid socialförvaltningen. Det vardagliga drogförebyggande arbetet som sker i stadsdelsförvaltningarna koordineras och utvecklas där av de preventionssamordnare och kontaktpersoner som finns representerade i alla stadsdelsområden.

Socialförvaltningen genomför vartannat år Stockholmsenkäten. Det är en totalundersökning bland stadens samtliga niondeklassare samt elever i årskurs två på gymnasiet. Såväl andelen elever som uppgivit att de någon gång provat narkotika som andelen elever med en mer problematisk konsumtion (som använt narkotika den senaste 4-veckorsperioden) har ökat sedan 2006. Detta gäller för samtliga grupper förutom för flickor i årskurs nio där utvecklingen är mer stabil. Mest allvarlig är utvecklingen för pojkar i årskurs två i gymnasiet där drygt 30 procent uppger att de någon gång provat narkotika och andelen som använt narkotika den senaste månaden är 12 procent. Däremot kan man inte se någon nedgång i introduktionsåldern. Debutåldern ligger enligt eleverna själva på samma stabila nivå år 2010 som år 2002 (14 år för elever i årskurs 9 samt 15,4 år för elever på gymnasiet).

Allt mer uppmärksammas gruppen unga vuxna i det drogförebyggande arbetet, det vill säga personer i åldrarna 18-25 år. De förebyggande insatserna för dessa är ofta outvecklade och det finns därför skäl att ge dem högre prioritet inom ramen för det kommunala ansvaret. Att förhindra rekrytering till missbruk i hela åldersspannet upp till 25 år är en strategiskt viktig inriktning.

Insatser som direkt riktar sig till vuxna för att förhindra ett riskbeteende, exempelvis i form av berusningsdrickande, är i sig också viktiga. Det är av stor vikt dels utifrån hälsan i den gruppen, men också för att vuxnas attityder och förhållningssätt påverkar de ungas alkoholvanor.

Drogförebyggande informationsinsatser
Undervisning har varit skolans främsta metod för att förebygga bruk av narkotika, genom att öka kunskapen om de skador som kan uppstå. Särskild undervisning om narkotika har dock sannolikt begränsade effekter utifrån ett förebyggande perspektiv. Systematiska forskningsöversikter har visat att kunskaperna hos eleverna visserligen ökar, men att effekterna på elevernas drogbruk är begränsade.

Under senare år har insatser till föräldrar varit i fokus i syfte att förebygga droganvändning bland ungdomar. Att rikta insatser till föräldrar i form av föräldrastödsutbildningar och föräldrainformation har större forskningsstöd än att rikta insatserna till ungdomarna direkt. Staden har sedan många år tradition av att via olika kampanjer runt valborgsmässohelgen och skolavslutningar genomföra informationsinsatser riktade till tonårsföräldrar.

Med anledning av ökningen i narkotikaanvändning pågår ett arbete inom förvaltningen med att ta fram två skrifter om narkotika, båda främst riktade till de vuxna, föräldrar, skolpersonal samt andra som kommer i kontakt med ungdomarna i sitt arbete. Den ena är en fördjupning i Stockholmsenkäten om vilka egenskaper hos eleverna som är förknippade med droganvändning samt hur droganvändningen ser ut i olika delar av staden. Den andra skriften är mer praktiskt inriktad med information om vilka preventionsprogram och lyckade åtgärder som finns tillgängliga. Skrifterna förväntas bli färdiga under våren/sommaren 2011.

Drogfria miljöer
Alla stadsdelsförvaltningar har någon form av träffpunkt för ungdomar. Träffpunkterna har en tydlig och genomtänkt drogpolicy. Det finns således drogfria miljöer där ungdomar kan vistas i hela staden. Det kan dock ibland vara svårt att få ungdomar som vill pröva droger att söka upp dessa träffpunkter.

Stadens uppsökande arbete
Enligt socialtjänstlagen har kommunen ansvar för att bedriva uppsökande arbete riktat både till ungdomar och vuxna. Den uppsökande verksamheten ska fungera som en länk till samhällets ordinarie hjälpsystem.

Stadsdelsnämnderna ska bedriva uppsökande arbete inom respektive stadsdelsområde. Det är viktigt att arbetet organiseras och utformas utifrån lokala behov och förutsättningar och sker i samverkan med övrig socialtjänst och andra aktörer, t.ex. med fastighetsägare, närpolis och föreningsliv. Det uppsökande arbetet ska ha ett

långsiktigt perspektiv men vara så flexibelt att det kan anpassas till de behov som uppstår på olika platser inom stadsdelsområdet och vid olika tidpunkter.

Socialnämnden har ansvar för det kommunövergripande uppsökande arbetet som ska fungera som ett komplement till stadsdelsförvaltningarnas uppsökande arbete. Även här är det viktigt att samarbete sker med övrig socialtjänst samt med polis, landsting, frivilligorganisationer m.m.

När det gäller att förstärka uppsökare såsom fritidsledare och fältassistenter på platser där unga vistas pågår det ett utvecklingsarbete för att socialtjänsten ska finnas både tillgänglig och uppsökande på nätet. Medierådets senaste studie av internetanvändning visar att 80 procent av alla barn (9-12 år) och 95 procent av alla unga (12-16 år) använder internet varje dag. Mer eller mindre alla sociala företeelser har idag sin motsvarighet på internet. Det gäller allt från nätverkande och dejtande till shopping och informationssökande men det gäller även negativa sociala företeelser så som till exempel mobbning, sexuell exploatering och självskadebeteende.

Frivilligorganisationernas arbete
Det arbete som bedrivs av olika organisationer utgör ett viktigt komplement till socialtjänstens arbete. Frivilligorganisationerna har till skillnad från socialtjänsten inget myndighetsansvar. I socialnämndens budget finns medel reserverade för stöd till organisationer som bedriver stadsövergripande verksamhet som kompletterar stadens sociala verksamheter. För år 2011 är den totala budgeten för stöd till ideella organisationer 107,6 mnkr, varav ca 15 mnkr fördelas till organisationer verksamma inom området barn, ungdom och familj. Stöd lämnas bland annat till Bris, Ersta diakonisällskapet, Fryshuset, Verdandi, Stadsmissionen och Stiftelsen Stella. Organisationerna bedriver uppsökande arbete, stödgrupper, förmedlar mentorer, tillhandahåller mötesplatser för barn och unga, med mera på olika platser inom staden.

Förvaltningens synpunkter

Motionärerna lyfter fram viktiga frågor om stadens drogförebyggande arbete riktat till barn och ungdomar. Förvaltningen anser att staden har en bra struktur för detta arbete. För att nå ungdomar som prövar alkohol eller andra droger måste det finnas ett fungerande skyddsnät omkring dem i skolan och i lokalsamhället. Ett strukturerat samarbete mellan skola, socialtjänst, fritidsverksamheter, polis och frivilligorganisationer är avgörande. Intentionen måste alltid vara att sträva efter sam-

arbete och dialog med ungdomarnas familjer. Ett utvecklat samarbete mellan olika instanser gör det lättare att nå ungdomar i riskzon eftersom det finns fler upparbetade kanaler. Undersökningar har visat att där det finns ett väl förankrat och genomtänkt ungdomsarbete påverkas ungdomars hälsa, drogvanor och riskbeteenden i positiv riktning.

Bilaga

Motion (2010:42) av Tomas Rudin (S) och Hassan Said Mahamed (S)